

Norges vassdrags- og energidirektorat
Boks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Trondheim, 11.05.2015

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2013/10997

Saksbehandler:
Jarl Koksvik

Hjartås kraftverk – vurdering av søknad etter framlegging av ny fiskerapport

Vi viser til oversendelse av høringsbrev i saken av 13.1.2015. Utsatt uttalelse i forhold til opprinnelig frist er etter avtale med saksbehandler i NVE.

Konsesjonssøknad for Hjartås kraftverk har tidligere vært på høring og Miljødirektoratet avga uttalelse i saken den 27.3.2014. I lys av at Ranavassdraget er et nasjonalt laksevassdrag, ble det i høringsrunden både fra Fylkesmannen i Nordland og Miljødirektoratet, etterlyst et bedre kunnskapsgrunnlag for influensområdets verdi og mulig konsekvens for anadrom laksefisk. Søker har nå fått gjennomført supplerende studier og framlagt en rapport om mesohabitatkartlegging og vurdering av økodynamiske forhold på strekningen mellom Raufjellforsen og uløpsalternativ B. NVE har bedt om en tilbakemelding på søknaden i lys av denne rapporten.

Miljødirektoratet vurderer at den nå foreliggende rapporten gir en betydelig bedre beskrivelse av det berørte vassdragsavsnittet enn den opprinnelige søknaden. Det omsøkte prosjektets influensområde er vanskelig tilgjengelig, og grovt substrat kombinert med relativt høy fallgradient, gjør feltregistreringene og bruk av standardisert metodikk utfordrende. Selv om ikke alle målingene og registreringene er gjennomført med like stor oppløselighet som det som er vanlig på mer «normale» elveavsnitt, må registreringene som har benyttet metoder som snorkling og drone påmontert kamera, sies å gi et godt bilde av de fysiske forholdene på berørt strekning. Kunnskapsgrunnlaget når det gjelder de fysiske produksjonsforholdene for fisk kan derfor sies å være tilfredsstillende.

Rapporten konkluderer med at influensområdet er dominert av grovt substrat med relativt lite skjul, høy strømhastighet, ustabil gytesubstrat, liten mulighet til overlevelse til «swim-up», lite begroing, fravær av alloktont materiale, lite bunndyr og følgelig lite næring til fisken. Det konkluderes videre med at denne delen av vassdraget, og da spesielt strekningen fra Raufjellforsen og ned til samløpet med Bjellåga, i dag er dårlig til uegnet som gyte- og oppvekstområde.

Miljødirektoratet har ikke vært på befaring i det aktuelle området, men med utgangspunkt

i de registreringene som nå er framlagt vurderes influensområdet totalt sett som et vassdragsavsnitt med egenskaper som ikke er optimal for fiskeproduksjon.

Samtidig følger ikke direktoratet uten videre vurderingene i rapporten om at området er *uegnet* for gyting og produksjon av laks. Dette henger sammen med at den viktigste måleparameteren, nemlig laks, ikke er tilstede i denne delen av vassdraget i dag. Dette gjør at man må basere seg på en teoretisk tilnærming, noe som vil medføre en viss usikkerhet i tolkningene av registreringene. Det er bl.a. i rapporten oppgitt at arealene med gytegrus er små og at det med utgangspunkt i forsøk med utplassering av farget grus er vist at potensiell gytegrus er svært utsatt for utspyling av flommer. Med bakgrunn i dette er det konkludert med at egg som blir gytt i området trolig ikke vil kunne overleve fram til swim-up og at gyting her vil være et tap for bestanden. Direktoratet er enig i at de observerte områdene med aktuell gytegrus er få. Dette gjelder spesielt på strekningen Raufjellforsen til utløpet av Bjellåga (3 stk. - totalt 9 grusområder på strekningen). Disse ble imidlertid, ifølge rapporten, vurdert som «*relativt god og egnet for gyting*». På strekningen mellom samløpet med Bjellåga og utløpsalternativ B er registreringene noe mangelfull og det står i rapporten vedrørende registrering av grusområder på denne strekningen at «*....det kan ikke utelukkes at det finnes flere, fordi det meste av strekningen var for stri til at det var forsvarlig å foreta snorkling*». Selv om det altså finnes noen egnede gytegrusforekomster, er problemet ifølge rapporten at disse er så utsatt for utspyling at gyting vil kunne være uheldig for bestanden. Miljødirektoratet vil i tilknytning til dette påpeke at forsøkene med utlegging av farget grus som danner grunnlaget for disse vurderingene, ikke ble gjennomført på de feltene og kanskje heller ikke på de dyp hvor det faktisk var observert gunstige stein- og grusforekomster for gyting. Dermed kan det ikke utelukkes at disse områdene kan være mer stabile enn de forsøksfeltene som det refereres til. I lys av dette synes påstanden om at gyting i området vil være et tap for bestanden å være heftet med usikkerhet. Man må også ta med i betraktningen at selv om forflytning av masse skulle forekomme på de gode grusområdene, er det grunn til å tro at dette vil variere mellom år på grunn av varierende flomstørrelser. Ett års forsøk med farget gytegrus har derfor ikke uten videre overføringsverdi til alle år og det kan derfor ikke utelukkes at det kan foregå suksessfull gyting på disse områdene i andre år. Det at det ikke ble funnet rognkorn fra ørret på aktuelle gytesubstrat er videre nevnt å kunne ha sammenheng med utspylingsteorien. Den største ørreten som ble observert under snorklinga oppgis imidlertid til å ha vært på ca. 35 cm. En fisk av denne størrelsen vil gyte på et annet og finere substrat enn f.eks. en mellom- eller storlakshunn. En laks vil også kunne grave dypere og dermed oppnå ei mer beskytta gytegrup enn en stasjonær ørret. Mangel på funn av ørretrogn som argument for at grusmassene er så ustabile at det trolig ikke kan foregå suksessfull gyting av laks, bør derfor tillegges begrenset vekt.

I rapporten er det nevnt at årsaken til at grusforekomstene totalt sett er relativt små på strekningen, kan ha sammenheng med at tilførslene trolig har avtatt etter Statkrafts regulering på 1960-tallet. Denne utbygginga omfattet både en betydelig fraføring av vann, samt bygging av terskler oppstrøms Raufjellforsen. Til dette vil Miljødirektoratet bemerke at om nødvendig, kan dette avbøtes med tiltak gjennom bl.a. tilføring av deponier av grus oppstrøms Raufjellforsen som elva, med dagens vannføring, kan transportere nedstrøms.

Alternativt kan eventuelle uheldige terskler fjernes eller justeres for å øke grustransporten nedover vassdraget.

Når det gjelder tilgang på skjul for fisk, ble dette i rapporten vurdert til å ligge fra lite til middels, men på grunn av bratte elvekanter og dermed mange dype partier, ble dette målt i kun ni soner. Hulrom og skjul, slik det er målt i studien, er viktige parametere for å få et bilde av produksjonspotensialet for ungfisk av laks. I tillegg kan dyp i seg selv også være et viktig skjul¹. Studier har vist at kulper og dypområder er viktige oppholdssteder for elvelevende laksefisk. I følge mesohabitatkartlegginga var det flere kulper i ulik størrelse i influensområdet. På strekningen fra samløpet med Bjellåga og ned til utløpet for alternativ B utgjorde kulper 41 % av arealet, mens det på strekningen mellom Bjellåga og Raufjellfossen arealmessig var vel 14 % kulper. Ved suksessfull gyting i området vil dette kunne bli viktige oppholdssteder selv om substratet i seg selv er dominert av fjell og grov blokk. Også for voksen laks vil kulper være viktige standplasser.

Hva gjelder lav temperatur og lav bunndyrproduksjon er dette trolig representativt for de øvre delene av Ranavassdraget i sin helhet, og bør derfor ikke framstilles og vektlegges på en slik måte at det kan synes som at produksjonsgrunnlaget på berørt strekning framstår som spesielt lavt.

Selv om Miljødirektoratet er enig i at den berørte strekningen ikke framstår som optimal med henblikk på fiskeproduksjon, mener vi med utgangspunkt i de forholdene som er nevnt over, at så lenge man ikke kan gjøre faktiske målinger på laks, er det fortsatt faglig sett vanskelig å konkludere på om influensområdet til Hjartås kraftverk vil få betydning som oppholds- og produksjonsområder når laksetrappa i Reinforsen gjenåpnes. Gitt at områdene tas i bruk av laksen vil fraføring av vann ikke kunne utelukkes å påvirke fisken nevneverdig negativt (jf. beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag) både gjennom utfordringer knyttet til vandring (forbi kraftverksutløpet og på minstevannføringsstrekningen), samt med påvirkninger knyttet til produksjon (areal mm.)

På grunn av betydelig usikkerhet mener direktoratet at påstanden i rapporten om at redusert vannføring gjennom en utbygging vil være gunstig for oppvekstforholdene for yngel (på grunn av redusert strømhastighet), ikke bør tillegges større vekt i saken.

Som det framgikk av Miljødirektoratets opprinnelige høringsuttalelse i saken, er det totalt sett den samlede belastningen i vassdraget som gjør at direktoratet stiller seg skeptisk til en realisering av Hjartås kraftverk. Til å være et nasjonalt laksevassdrag, hvor formålet er å gi laksen en særlig beskyttelse, er bestanden i Ranelva allerede sterkt berørt av vassdragsutbygginger, gruvedrift, vandringsproblemer, nytt utbrudd av gyro og langtidseffekter etter tidligere og nye rotenonbehandlinger. Selv om tilleggsutredninga som nå foreligger synes å være godt gjennomført, mener Miljødirektoratet at de usikkerheter som fortsatt gjelder vedrørende effektene av et eventuelt Hjartås kraftverk,

¹ Bremset, G. 1999. Young Atlantic salmon (*Salmo salar* L.) and brown trout (*Salmo trutta* L.) inhabiting the deep pool habitat, with special reference to their habitat use, habitat preferences and competitive interactions. Dr. scient. thesis. Norwegian University of Science and Technology. Department of Zoology.

bør komme laksen og vassdraget i sin helhet til gode. Som kjent skal ikke laksen i nasjonale laksevassdrag påvirkes nevneverdig negativt ved nye tiltak. Nevneverdig skal vurderes strengt, noe som går igjen i den praksis som er utøvd i behandlingen av konsesjonssaker i nasjonale laksevassdrag de senere år.

Avslutningsvis bør det også nevnes at det er, og vil bli brukt betydelige økonomiske midler for å styrke fiskebestandene i Ranaelva (nye rotenonbehandlinger, ny reetablering av bestanden, planer om opprusting av laksetrappa i Reinforsen etc.). Dette bør også tas inn i vurderingene når fordeler og ulemper skal veies opp mot hverandre i vurderingene av om konsesjon skal gis eller ikke.

Med utgangspunkt i de forhold som er nevnt over opprettholder Miljødirektoratet sin konklusjon i saken av 27.3.2014 og anbefaler NVE å avslå alternativ A og B for Hjartås kraftverk. En eventuell konsesjon etter alternativ C må utformes på en slik måte at det ved behov vil være mulig å iverksette tiltak for å unngå at utvandrende smolt fra eventuell framtidig oppstrøms kultivering, ikke havner i turbinene og samtidig vil kunne sikres nedvandring forbi dammen/terskelen.

For mer utfyllende argumenter i saken, vises til Miljødirektoratets uttalelse av 27.3.2014.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Yngve Svarte
avdelingsdirektør

Øyvind Walsø
seksjonsleder

Kopi til:

Fylkesmannen i
Nordland
Rana kommune

Moloveien 10

8002 Bodø

Postboks 173

8601 Mo i Rana